

VNS 4/2018 vp

**VALTIONEUVOSTON SELONTEKO EDUSKUNNALLE
SUOMEN OSALLISTUMISEN JATKAMISESTA
TURVALLISUUSSEKTORIN KOULUTUSYHTEISTYÖSSÄ IRAKISSA**

Valtioneuvosto antaa eduskunnalle sotilaallisesta kriisinhallinnasta annetun lain (211/2006) mukaisen selonteon Suomen osallistumisen jatkamisesta Irakin *Operation Inherent Resolve* (OIR) -operaatiossa noin 80 sotilaalla 1.1.–31.12.2019. Tämä sisältää osallistumisen koulutus- ja neuvonantotehtäviin Irakissa sekä osallistumisen tarpeellisiin esikunta-, hallinto- ja tukitehtäviin.

1. Maan ja alueen tilanne, ml. turvallisuustilanne

ISIL (*Islamic State of Iraq and the Levant*, tunnetaan myös nimellä ISIS, *Islamic State in Iraq and al-Shaam*, sekä arabiankielisellä lyhenteellä Da'ish tai DAESH, *ad-Dawlah al-Islamiyah fi al-'Iraq wash-Sham*) julisti perustaneensa Syyrian ja Irakin alueille ulottuvan kalifaatin vuonna 2014.

Irakin tueksi taistelussa ISILiä vastaan perustettiin Yhdysvaltain johtama kansainvälinen ISILin vastainen koalitio (*Global Coalition against Daesh*). Koalitiolla on laaja keinovalikoima ja se toimii viidellä eri sektorilla. Koalitio taistelee ISILiä vastaan sotilaallisesti sekä Irakissa että Syyriassa, se pyrkii vakauttamaan vapautetut alueet ja avustamaan humanitaarisessa tilanteessa, pyrkii estämään vierastaistelijoiden liikkumisen rajojen yli, kamppailee ISILin tuottamaa propagandaa vastaan ja pyrkii rapauttamaan ISILin taloudellisen infrastruktuurin. Poliisikoulutukseen keskittyvä alatyöryhmä tukee Irakin poliisin reformipyrkimyksiä poliisivoimien edustavuuden ja luotettavuuden lisäämiseksi.

Irakin asevoimat ovat koalition tuella vallanneet takaisin alueita siten, että nyt ISILin hallussa on enää 2 % Irakin pinta-alasta, kun vuonna 2014 luku oli 40 %. ISILin vastainen taistelu on mahdollistanut sen, että 3,7 miljoonaa ihmistä on jo pystynyt palaamaan koteihinsa ISILiltä vapautetuille alueille. Maan sisäisiä pakolaisia on edelleen 2,1 miljoonaa. Vapautettujen alueiden vakaus ja turvallisuus on edellytys sille, että kotiseudulle palaaminen on mahdollista.

ISILin väkivaltainen ideologia ei sotilaallisten tappioiden myötä katoa. Vaikka kalifaatti on luhistunut, taistelu ISILin solujen tuhoamiseksi jatkuu. Osan ISILin taistelijoista arvioidaan jäävän Lähi-idän alueelle, osa saattaa siirtyä Pohjois-Afrikkaan, osa pyrkinee takaisin lähtömaihinsa ja osa suuntaa kohti Eurooppaa. Propagandassaan ISIL on kehottanut kannattajiaan mieluummin iskemään länsimaita vastaan kotimaissaan kuin matkustamaan Levantin alueelle.

Irakin turvallisuustilanne on parantunut, mutta se on edelleen epävakaa. Monien asiantuntijoiden arvio on, että kun yhteinen vihollinen ISIL on kukistettu, voivat Irakin eri ryhmien väliset kiistat leimahtaa keskinäiseksi välienselvittelyksi. Eri etnisten, uskonnollisten ja poliittisten ryhmien välinen vuoropuhelu ja sovintotyö ovat tärkeitä. Suurena haasteena on ISILiltä vapautettujen alueiden vakauttaminen ja jälleenrakentaminen. Tämä kattaa infrastruktuurihankkeiden ja peruspalvelujen lisäksi mm. hyvän hallinnon, oikeusvaltiokehityksen ja ihmisoikeuksien periaatteiden juurruttamisen paikallistasolla. Jos näin ei tapahdu, on riskinä ISILin paluu takaisin.

Irakin parlamenttivaalit pidettiin 12.5.2018. Äänestyspäivän turvallisuus pystyttiin takaamaan, mutta, äänestysprosentti jäi valitettavan alhaiseksi (45 %). Vaalien yllätysvoittajaksi nousi hengellisen shiiajohtaja Al-Sadrin liittouma, jossa oli mukana myös kommunistipuolue ja maallistuneita liikkeitä. Liittouma lupasi muutosta nykypolitiikkaan, panostamista jälleenrakennukseen sekä kansalaisten peruspalvelujen parantamiseen. Al-Sadr on vastustanut sekä USA:n että Iranin vaikutusvallan kasvua Irakissa. Toiseksi näyttää nousseen Iranin tukeman shiiamilitian johtaja Al-Amirin liittouma ja kolmantena ennakkosuosikin, nykyisen pääministeri Al-Abadin ryhmä. Hallitusneuvotteluista odotetaan pitkiä ja monimutkaisia.

Bagdadin ja Pohjois-Irakin Kurdistanin autonomisen alueen välit kiristyivät syksyllä 2017, kun Kurdistan järjesti itsenäistymistään koskevan kansanäänestyksen. Kriisi vaikeutti tilannetta Pohjois-Irakin Kurdistanin itsehallintoalueella, jossa on määrä järjestää parlamentti- ja presidentinvaalit 30.9.2018.

Irakin taloudellinen tilanne heikkeni dramaattisesti, kun öljyn hinta romahti ja ISILin vastainen sota alkoi. Nyt taloutta yritetään elvyttää IMF:n lainan ja jälleenrakennukseen saatujen tukilupausten turvin. Öljyn hinta on noussut huomattavasti. Edessä on kuitenkin vaikea prosessi, kun talouden rakenteita monipuolistetaan. Samalla korruptiota pitää kitkeä ja työpaikkoja luoda. Valtaosa Irakin valtion budjetista menee julkisen sektorin ja turvallisuusjoukkojen palkkamenoihin. Yksityissektori on lähes olematon.

2. OIR-operaation keskeinen sisältö ja tavoitteet

ISILin vastainen koalitio tukeutuu YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselmaan 2170 (2014), jossa korostetaan YK:n jäsenmaiden aktiivisen yhteistyön välttämättömyyttä ISILin torjumiseksi. Irakin ulkoministeri pyysi YK:n pääsihteerille 25.6.2014 lähettämässään kirjeessä koulutus- ja materiaalitukea maansa avuksi ISILin vastaisessa toiminnassa. Turvallisuusneuvoston puheenjohtaja antoi 19.9.2014 turvallisuusneuvoston konsensukseen perustuvan puheenjohtajan lausunnon, jossa vedotaan kansainväliseen yhteisöön, jotta se vahvistaisi ja laajentaisi apua Irakin hallitukselle taistelussa ISILiä ja muita aseellisia ryhmittymiä vastaan. Kansainvälisessä ISILin vastaisessa koalitiossa on 75 jäsentä, ml. kaikki Pohjoismaat ja EU-maat sekä järjestöistä Arabiliitto, Euroopan unioni, Nato ja Interpol.

Koalition sotilaallista toimintaa ISILiä vastaan Irakissa ja Syyriassa johtaa *Operation Inherent Resolve* (OIR), joka perustettiin Yhdysvaltain johdolla vuonna 2014. OIR-operaatioon osallistuu 26 maata yhteensä yli 9 000 sotilaalla. Lähtökohtana on, että kukin yhteenliittymän maa päättää, millaista tukea se antaa. Tuen tulee kuitenkin perustua operaation määrittämiin toimintalinjoihin ja operaation pyytämiin suorituskykyihin.

Koulutustoiminta (*Building Partnership Capacity, BPC*) sekä neuvonantotoiminta (*Advise and Assist, A&A*) ovat osa OIR-operaation toimintaa. Koulutuksen sekä neuvonantotoiminnan tehtävinä on kehittää Irakin, ml. Irakin Kurdistanin, turvallisuusjoukkojen kykyä torjua ISIL sekä tukea alueellisen turvallisuuden ja vakauden palauttamisessa. OIR-operaatiolla on Irakissa viisi alueellista BPC-koulutuskeskusta (Erbil, Taji, Al-Asad Airbase, Besmaya ja Camp Dublin). Lisäksi tehdään neuvonantotoimintaa esikunnille ja joukoille niiden operaatioalueilla. Pohjoismaista osallistuvat Suomen lisäksi Ruotsi, Norja ja Tanska.

Koulutusta sekä neuvonantotoimintaa johdetaan operaation maakomponentin esikunnasta Bagdadista. Koko operaation johtoesikunta on sijoitettu Kuwaitiin.

3. Operaation luonne ja voimankäyttö

Operaatio on jaettu neljään eri vaiheeseen: Ensimmäisessä vaiheessa tavoitteina olivat ISILin etenemisen pysäyttäminen ja järjestön heikentäminen. Toisessa vaiheessa tavoitteena olivat järjestön hajottaminen, Irakin turvallisuusjoukkojen suorituskykyjen kehittämisen aloittaminen, tavoitteena Irakin turvallisuusjoukkojen ja hallinnon suorituskykyjen kasvattaminen ja ISILin vastaisten sotilaallisten toimien jatkaminen. Kolmannen vaiheen tavoitteena on ISILin tuhoaminen ja Irakin ja Syyrian turvallisuustilanteen vakauttaminen. Neljännessä vaiheessa tavoitteena on turvallisuustilanteen normalisointi. Operaatio on parhaillaan kolmannessa vaiheessa, ja tavoitteisiin pääseminen on ollut odotettua nopeampaa. Siirtyminen neljäljän vaiheeseen edellyttää ISILin sotilaallista kukistamista (*military defeat*). Sen toteutuminen edellyttää, että ISILillä ei ole hallussaan suuria asutuskeskuksia tai alueita, strategista infrastruktuuria eikä kykyä toimia konventionaalisin keinoin. Lisäksi edellytetään, että paikallisilla turvallisuusviranomaisilla on kyky vastata turvallisuusuhkiin. Kokonaisvaltaisen lähestymistavan merkitystä ISILin vastaisissa toimitissa on korostettu.

OIR-operaatio toteutetaan Irakin hallituksen pyynnöstä ja yhteisymmärryksessä tämän kanssa. Irakin kanssa ei ole kaikkia osallistujamaita kattavaa yhteistä, kriisinhallintaoperaatioissa tavanomaista joukkojen oikeudellista asemaa koskevaa sopimusta (*Status of Forces Agreement*, SOFA), vaan osallistujamaat ovat sopineet joukkojensa asemasta kahdenvälisesti Irakin hallituksen kanssa.

Suomalaisten sotilaiden osallistumista koskeva Suomen ja Irakin hallitusten välinen noottienvaihto käytiin keväällä 2015. Nootteihin on kirjattu, että virkapassia kantavalle suomalaiselle sotilashenkilöstölle myönnetään diplomaattisia suhteita koskevan Wienin yleissopimuksen mukainen, edustustojen hallinnolliseen ja teknilliseen henkilökuntaan rinnastuva asema. Noottienvaihtoon perustuen nämä henkilöt voivat käyttää sotilaspukua sekä kantaa aseita itsepuolustustarkoituksessa. Tämä vastaa nootteja, joita myös muut operaatioon osallistuvat maat ovat vaihtaneet Irakin hallituksen kanssa.

Operaatioon osallistuvilla joukoilla ei ole yhteisesti sovittuja voimankäyttöä sääntöjä, vaan osallistujamaat antavat joukoilleen omat voimankäyttöä sääntöt. Suomen joukkojen osalta mahdollinen voimankäyttö perustuu kansainvälisen oikeuden tunnustamaan yksilön itsepuolustus-oikeuteen. Kansallisesti yksilön itsepuolustus-oikeus perustuu rikoslain (39/1889) säädettyyn hätävarjeluun. Koulutuksessa sekä neuvonantotoiminnassa voi mahdollisesti syntyä tilanteita, jotka vaativat voimankäyttöä itsepuolustukseksi. Kansallisesti voimakeinojen käytöstä säädetään sotilaallisesta kriisinhallinnasta annetun lain 27 §:ssä. Suomi on antanut kansalliset voimankäyttöohjeet operaatioissa palveleville sotilaille.

4. Operaation turvallisuustilanne ja riskiarvio

Irakin yleistilanne jatkuu epävakana ja turvallisuustilanne vaihtelee paljon alueittain. ISIL on kärsinyt merkittäviä tappioita sekä Irakissa että Syyriassa ja menettänyt laajoja maa-alueita. Järjestön hallussa on yhä pieniä alueita Irakin pohjoisosassa, ja se kykenee toteuttamaan terrori-iskuja, mukaan luettuna pääkaupungissa Bagdadissa. Ääriryhmien toiminta kohdistuu ensisijaisesti shiialaista väestöä ja Irakin turvallisuusjoukkoja vastaan, mutta myös koalition joukot voivat olla iskujen kohteena.

ISIL pyrkinee jatkamaan iskuja Irakin turvallisuusjoukkojen ja kurdien peshmerga-joukkojen ryhmyksiä vastaan. Keskeisimmät uhkatekijät ovat suora-ammuntatuli ja epäsuora tuli sekä räjähd- ja itsemurhaiskut, joissa käytetään myös ajoneuvoja. Maastossa on lisäksi miinoja ja räjähtämättömiä ampumatarvikkeita. Kemiallisten aseiden käyttö on mahdollista, mutta alkeellisesta levitystavasta johtuen niiden vaikutus jäisi todennäköisesti varsin heikoksi ja paikalliseksi.

Kurdistanin aluehallinnon toimeenpanema valvonta on ollut tehokasta ja autonomisella alueella turvallisuustilanne ja uhkataso ovat olleet vakaat ilman merkittäviä turvallisuustapahtumia.

5. Suomen osallistuminen, ml. osallistumismuoto, tavoitteet ja vaikutus puolustuskyvyn kehittämiseen

Suomi päätti 20.3.2015 osallistua koulutusyhteistyöhön Irakissa enintään 50 sotilaalla yhden vuoden ajan. Seuraavana vuonna osallistuminen kaksinkertaistui noin sataan sotilaaseen, kattaen sekä koulutus- että neuvonantotoiminnan 31.8.2017 asti. Tämä voidaan nähdä myös vastauksena Ranskan 17.11.2015 EU:n jäsenvaltioille esittämään avunpyyntöön Lissabonin sopimuksen artiklan 42(7) eli keskinäisen avunannon lausekkeen mukaisesti. Avunpyyntö liittyi Pariisissa marraskuussa 2015 tehtyihin terrori-iskuihin, ja kyseessä oli ensimmäinen kerta, kun keskinäisen avunannon lausekkeeseen vedottiin.

Tasavallan presidentti päätti valtioneuvoston esityksestä 28.6.2017, että Suomen osallistumista Irakin OIR-operaatioissa jatketaan noin 100 sotilaalla 1.9.2017 alkaen vuoden 2018 loppuun asti. Tämä sisältää osallistumisen koulutus- ja neuvonantotehtäviin Irakissa sekä osallistumisen tarpeellisiin esikunta-, hallinto- ja tukitehtäviin.

Tehdyn päätöksen mukaisesti Suomen antama koulutus ja neuvonanto laajennettiin koskemaan peshmerga-joukkojen lisäksi Irakin keskushallinnon alaisia turvallisuusjoukkoja Pohjois-Irakin ohessa myös muualla Irakin alueella. Tällä hetkellä suomalaissotilaat toimivat sekä kurdialueella että sen ulkopuolella Qayyarahin kaupungin länsipuolella sijaitsevassa tukikohdassa. Suomen nykyinen osallistuminen käsittää kouluttajaosaston, liikkuvan kouluttajaryhmän, omasuojaosaston sekä tarvittavat tuki-, huolto- ja esikuntaosat. Sotilaiden asema ja aseiden kantaminen perustuvat edelleen voimassa olevaan Suomen ja Irakin hallitusten väliseen noottienvaihtoon.

Tarkoituksena on, että Suomen osallistumisen painopiste siirretään Irakin keskushallinnon hallitsemmalle alueelle Qayyarahin tukikohtaan vuoden 2018 aikana ja tukeutumista Erbiliin jatketaan toistaiseksi. Irakin sisäpoliittisen tilanteen takia varautuminen toiminnan keskittämiseen Kurdistanin itsehallintoalueen ulkopuolelle on perusteltua. Toimintaedellytykset alueella ovat olleet ajoittain kaventuneet ja koulutettavien määrä on vaihdellut. Nykymuotoista toimintaa kurdialueella voidaan jatkaa toistaiseksi. Koalition toimintamuutosten myötä muutokset Suomen osallistumisessa ovat jatkossakin mahdollisia mm. käytettävien tukikohtien ja tukeutumisjärjestelyjen osalta.

Koulutuksen sisällössä on siirrytty taistelevien yksiköiden koulutuksesta kohti alueen turvallisuudesta vastaavien joukkojen koulutusta. Suomalaisten antama koulutus Irakissa on parantanut koulutettavien joukkojen kykyä toimia kokonaisuutena yksikkönä ja kehittänyt kykyä selviytyä taistelutilanteissa sekä luonut perusteita hallita turvallisuustilanteita ja -alueita. Lääkintäkoulutus on pienentänyt haavoittuneiden kuolleisuutta ja etenkin improvisoituihin räjähteisiin (IED) liittyvä koulutus on vähentänyt tappioita koulutettavien keskuudessa. Toukokuun 2018 alkuun mennessä suomalaiset ovat kouluttaneet yli 3 000 peshmerga- ja Irakin turvallisuusjoukkojen sotilasta. Suomalainen kouluttajaosasto ja suomalainen koulutustapa ovat saaneet hyvää palautetta. Ensiavun kouluttamiseen on panostettu ja se on tuottanut konkreettisia tuloksia mm. kenttäsairaaloissa haavoittuneiden hoidossa.

ISILiltä vapautettujen alueiden vakauttaminen edellyttää niiden jälleenrakentamista sekä toimivaa paikallista turvallisuuskoneistoa. Keskeistä on se, miten turvallisuuden ylläpitäminen alueella jatkossa toteutetaan. Lähtökohtana on, että paikallisesta väestöstä kootut poliisivoimat ja turvallisuusjoukot ylläpitävät turvallisuutta. Tämä edellyttää Irakin asevoimien ja turvallisuusjoukkojen laadullista kehittämistä sekä koulutuksen että neuvonannon kautta.

Toukokuussa pidettyjen parlamenttivaalien lopputulos vaikuttaa merkittävästi Irakin turvallisuuspoliittisen tilanteen kehittymiseen: yhteiskunnan vakauttamis- ja uudistuspyrkimykset vaativat keskushallinnolta vaikeita päätöksiä koskien eri väestöryhmien taloudellisia ja poliittisia toimintaedellytyksiä, julkisten palveluiden parantamista ja korruption kitkemistä. Näihin kysymyksiin puuttuminen sekä kansallisten turvallisuussektorin toimijoiden kapasiteetin kehittäminen ovat keskeisiä edellytyksiä ISILin uuden nousun estämiseksi. Vaikka ISIL on sotilaallisesti lyöty, Irakin vakauttaminen edellyttää kansainvälistä tukea.

Suomen koulutus- ja neuvonantotoimintaa Irakissa on perusteltua jatkaa. Tarkoituksena on, että Suomi jatkaisi osallistumista operaatioon 1.1.2019 alkaen noin 80 sotilaalla vuoden 2019 loppuun saakka. Osallistuminen pitäisi sisällään koulutus- ja neuvontatoiminnan, tarvittavan omasuojan sekä kansalliset tuki- ja huolto-osat. Tavoitteena on kehittää Irakin, ml. Irakin Kurdistanin, turvallisuusjoukkojen omaa kykyä torjua ISIL, palauttaa laillisen valtiovallan kontrolli sekä tukea alueellisen turvallisuuden ja vakauden palauttamista.

Irakin keskushallinnon alaisiin turvallisuusjoukkoihin kuulumattomat puolisoitilaalliset PMF-joukot rajattaisiin edelleen suomalaisten antaman koulutus-, neuvonanto- ja avustustoiminnan ulkopuolelle, koska pidetään mahdollisena, että PMF-joukot voivat pitää sisällään ns. shiamilitiaryhmiä (SMG, *Shia Militia Group*).

Sotilaiden asema ja aseiden kantaminen perustuisivat jatkossakin voimassa olevaan Suomen ja Irakin hallituksen väliseen noottivaihtoon.

Osallistuminen kehittäisi kansallisen puolustuksen suorituskykyä. Arvokkaita kokemuksia saataisiin joukon johtamisesta, ylläpidosta ja operoinnista vaativissa neuvonantotehtävissä koalitio-operaatioissa.

6. Kokonaisvaltaisen lähestymistavan toimeenpano

OIR-osallistumisella Suomi tukee osaltaan kansainvälisen terrorismin, ml. ISILin vastaista toimintaa. Tällä edistetään samalla yhteistyötä Yhdysvaltain kanssa, jolle ISILin vastaisen koalition toiminta on keskeinen ulko- ja turvallisuuspoliittinen prioriteetti. Koalition kokonaisvaltaisella toiminnalla pyritään vaikuttamaan myös muuttoliikkeen perussyihin.

Suomi vahvistaa kahdenvälisiä suhteitaan Irakin kanssa laaja-alaisesti. Sotilaallisten toimien lisäksi Suomi tukee Irakissa siviiliturvallisuussektorin kehittämistä, ISILiltä vapautettujen alueiden vakauttamistoimia UNDP:n rahaston kautta sekä antaa humanitaarista apua ja rahoittaa miinanraivausta. Suomi valmistelee myös tukea Irakin ammatillisen koulutuksen kehittämiseksi. Palautuksia koskeva yhteistyö on tärkeä osa kokonaisvaltaista lähestymistapaa. Suomen tavoitteena on paluu- ja palautusyhteistyötä helpottavat järjestelyt kielteisen lainvoimaisen päätöksen saaneiden turvapaikanhakijoiden osalta. Koalitio on yhteistyössä UNDP:n kanssa perustanut Irakin vakauttamisrahaston (*Fund For Stabilization, FFS*) ISILiltä vapautettujen alueiden vakauttamiseksi. Rahastosta tuetaan vapautettujen alueiden välittömiä jälleenrakennustarpeita, kuten infrastruktuurin kunnostamista, paikallishallinnon vahvistamista sekä taloudellisen toiminnan elvyttämistä. Toiminta luo mahdollisuuksia sille, että kotiseudultaan pois joutuneet voivat palata koteihinsa. Suomi on tähän mennessä myöntänyt rahastolle yhteensä 4 miljoonaa euroa. Suomen kokonaistuki Irakille rahallisesti laskettuna oli lähes 18 miljoonaa euroa vuoden 2017 loppuun mennessä. Suomi jatkaa tukeaan Irakille osana kansainvälistä yhteisöä ja antoi 10 miljoonan euron apulupauksen helmikuussa 2018 pidetyssä Irakin jälleenrakennuskonferenssissa Kuwaitissa. Suomi osallistuu koalition vakauttamistyöryhmän toimintaan.

Irakin moninaiset ongelmat ovat heijastuneet Eurooppaan hakeutuvien turvapaikanhakijoiden määrässä. Irakilaiset ovat suurin turvapaikanhakijaryhmä Suomessa. Vuonna 2015 Suomeen saapui yhteensä 32 500 turvapaikanhakijaa, joista irakilaisia oli 20 500. Sen jälkeen irakilaisten hakijoiden määrä on laskenut huomattavasti (vuosina 2016–2017 yhteensä 2 600). Vuonna 2017 maahanmuuttovirasto teki yhteensä 4 337 turvapaikkapäätöstä, jotka koskivat Irakin kansalaisia. Näistä kielteisiä päätöksiä oli 2 154. Irakilaisten turvapaikanhakijoiden saamien kielteisten lainvoimaisten turvapaikkapäätösten määrä on kasvanut merkittävästi. Suomen tavoitteena on sopia Irakin kanssa järjestelystä, joka mahdollistaisi myös ei-vapaaehtoiset palautukset. Palautuskysymyksistä käydään keskustelua myös EU:n ja Irakin välisessä muuttoliikediialogissa. Samalla Suomen viranomaiset kannustavat vapaaehtoiseen paluuseen. Vuosina 2016–2017 Suomesta palasi vapaaehtoisesti Irakiin runsaat 2 000 turvapaikanhakijaa, mutta tänä vuonna paluuhalukkuus on vähentynyt merkittävästi.

Osana vakauttamistoimia Suomi osallistuu siviilikriisinhallinnan kautta ISIL-koalition poliisikoulutukseen, jonka johtovaltiona toimii Italia. Suomi on asettanut viisi poliisikouluttajaa Bagdadissa sijaitsevaan koulutuskeskukseen vuoden 2018 alusta.

Koalition tavoitteena on estää vierastaistelijoiden pääsy Syyriaan ja Irakiin mm. matkustamiseen liittyvää lainsäädäntöä muuttamalla. Rajaviranomais- ja poliisiyhteistyöllä vierastaistelijoiden virtaa alueelle on pystytty merkittävästi vähentämään. Irakiin ja Syyriaan tulevien vierastaistelijoiden määrä on laskenut 90 prosenttia, johtuen osittain Turkin toimista, joilla se on onnistunut estämään ISILin pääsyn Turkin ja Syyrian väliselle rajalle. Suomi osallistuu koalition vierastaistelijatyöryhmään (*Foreign Terrorist Fighters, FTF*), jossa Suomi on tuonut esiin kansallisia käytäntöjä, mm. väkivaltaisen ekstremismin torjuntatoimista, ja korostanut erityisesti ennaltaehkäisevää työtä. Suomi on hiljattain kriminalisoinut matkustamisen terroristisessa tarkoituksessa.

Koalition taistelussa ISILin propagandakoneistoa ja virtuaaliverkostoa vastaan halutaan varmistaa, ettei ISILin ylläpitämä radikaali islam leviä tietoverkoissa. Koalition toimilla pyritään ehkäisemään radikalisoitumista ja värväämistä mm. terrori-iskuihin. Suomi osallistuu koalition viestintätyöryhmän työhön.

ISILin rahoituspohjaa on heikennetty mm. ilmaiskuilla järjestön öljyntuotantoon – öljykenttiin, öljynjalostukseen ja kuljetusinfrastruktuuriin. Rahoittajia pyritään identifioimaan ja näiden omaisuutta jäädyttämään. UNESCO pyrkii estämään ISILin hyötymistä antiikkiesineiden salakuljetuksesta. Koalition jäsenet päättivät vuonna 2015, että ne eivät maksa lunnaita ISILin kidnappaamista henkilöistä.

Lokakuussa 2017 EU päätti käynnistää Irakin turvallisuussektorin uudistamista tukevan siviilikriisinhallintaoperaation EUAM Iraq (*European Union Advisory Mission Iraq*), jonka perustamista Suomi tuki vahvasti. Operaation vahvuus on aluksi noin 35 asiantuntijaa ja ensimmäinen mandaatti jatkuu lokakuuhun 2018 asti. Suomi puoltaa mandaatin jatkamista ja vahvuuden kasvattamista. Operaatio keskittyy alkuvaiheessa strategisen tason tukeen Irakin sisäministeriölle ja Kansallisen turvallisuusneuvonantajan toimistolle. Suomi on sekondeerannut operaatioon kaksi asiantuntijaa.

Nato valmistelee puolustus- ja turvallisuuskapasiteetin kehittämistoimintansa (DCB, *Defence Capacity Building*) laajentamista koulutusoperaatioksi Irakissa. Koulutusoperaation tavoitteena olisi tukea Irakin sotilaskoulutusinstituutioiden kehittämistä ja antaa strategisen tason tukea turvallisuussektorin uudistamiseen. Operaation ei olisi tarkoitus tehdä päällekkäistä työtä suhteessa ISILin vastaisen koalition tai muiden kansainvälisten toimijoiden (EUAM, UNAMI) aktiviteetteihin, vaan se täydentäisi näitä ja turvautuisi koalition omasuojaan ja logistiikkaan. Päätös operaation perustamisesta on määrä tehdä 11.–12.7.2017 järjestettävässä Naton huippukokouksessa.

7. Operaation kustannukset

Vuoden 2018 talousarviossa esitetyt kustannukset ovat UM:n pääluokassa (mom. 24.10.20) 10,94 miljoonaa euroa ja PLM:n pääluokassa (mom. 27.30.20) 15,43 miljoonaa euroa. Vuoden 2018 lisäkustannukset ovat PLM:n pääluokassa noin 1,641 miljoonaa euroa. Lisämäärärahan tarve aiheutuu pääsääntöisesti sekä joukon että sen materiaalin siirtämisestä uudelle toimialueelle, kuljetuskustannusten kallistumisesta ja uuden tukikohdan kustannuksista. PLM:n lisäkustannukset on jo esitetty katettavaksi kuluvan vuoden ensimmäisen lisätalousarviomenettelyn kautta.

Vuoden 2019 osalta arviona on, että kustannukset olisivat UM:n pääluokassa 7,57 miljoonaa euroa ja PLM:n pääluokassa 16,98 miljoonaa euroa. Osallistumisen jatkaminen voidaan toteuttaa UM:n pääluokassa valtioneuvoston julkisen talouden vuoden 2019–2022 suunnitelman mukaisesti. PLM:n pääluokassa lisämäärärahan tarve vuodelle 2019 on 4,535 miljoonaa euroa. Tämä PLM:n osuus on otettu huomioon vuoden 2019 talousarvioesityksessä.

8. Aikaisempi käsittely

Tasavallan presidentti päätti 20.3.2015, että Suomi osallistuu turvallisuussektorin koulutusyhteistyöhön Irakissa enintään 50 sotilaalla enintään 12 kuukauden ajan alkaen täyden operatiivisen valmiuden saavuttamisesta. Tätä edelsi valtioneuvoston eduskunnalle antama selonteko (VNS 10/2014) ja selonteon eduskuntakäsittely. Osallistumisen jatkamisesta päätettiin sotilaallisesta kriisinhallinnasta annetun lain mukaisesti vuonna 2016 ja 2017.

Tasavallan presidentti päätti 29.4.2016, että Suomi jatkaa ja vahvistaa osallistumistaan turvallisuussektorin koulutusyhteistyöhön Irakissa vuoden ajaksi 1.9.2016 alkaen kokonaisvahvuutena noin 100 sotilasta, käsittäen jatkamisen koulutustehtävissä 50 sotilaalla ja osallistumisen neuvonantotoimintaan noin 50 sotilaalla. Tasavallan presidentti päätti 28.6.2017, että Suomen osallistumista Irakin OIR-operaatioissa jatketaan noin 100 sotilaalla 1.9.2017 alkaen vuoden 2018 loppuun asti. Molempia päätöksiä edelsi valtioneuvoston eduskunnalle antama selonteko ja selonteon eduskuntakäsittely (VNS 2/2016 vp ja VNS 5/2017 vp).

Tasavallan presidentin ja valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittisen ministerivaliokunnan yhteisessä kokouksessa 1.6.2018 käsiteltiin Suomen OIR-osallistumista ja linjattiin, että Suomen osallistumista OIR-operaatioissa jatketaan noin 80 sotilaalla 1.1.–31.12.2019. Tämä sisältää osallistumisen koulutus- ja neuvonantotehtäviin Irakissa sekä osallistumisen tarpeellisiin esikunta-, hallinto- ja tukitehtäviin.

Ottaen huomioon, että varsinaista YK:n valtuutusta koulutustehtävälle ei ole, sekä kokonaisarvio operaation luonteesta ja olosuhteista, on pidettävä perusteltuna, että eduskuntaa kuullaan antamalla asiasta selonteko.

Päätöksen osallistumisesta tekee tasavallan presidentti valtioneuvoston esityksestä sotilaallisesta kriisinhallinnasta annetun lain 2 §:n 1 momentin mukaisesti.